

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ეროვნული ცენტრი

დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა

წელწიკულ

2020

სპეციალური გამოცემა

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მედიაციის როლი ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაში

ნაშრომის მიზანია წახმოაჩინოს მედიაციის მნიშვნელობა მართლმსაჯულების წახმახთვის პირობებში, თუ ეს ძირითადი დადებითი მახასიათებლებით გამოიხატება იგი სასამართლოში დავის წახმოების პირობებისგან და ასევე, განსაკუთრებით, დაახასიათოს ის საპროცესო-სამართლებრივი ასპექტები, რაც გასათვალისწინებელია როგორც კეხძო სამართლის ცადკეული კატეგორიის დავებზე, ისე სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში მედიაციის ინსტიტუტის ახლებობის თვალსაზრისით. ასევე, კვლევის პირობებში მიმოხილულია სავადებულო და ახასავეადებულო სახის მედიაციის საკითხი, კონკრეტულად მომწესხიგებელი კანონმდებლობისა და იმ ჰეგულაციის შეფასებით, რომლებიც მედიაციის პირობებთან დაკავშირებით ამჟამად მიმდინახეობს. წინამდებახე ნაშრომში განიხილება ის ახლებითი საკითხები, რომლებიც დაკავშირებულია მედიაციის მნიშვნელობასთან სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიზნის გამოკვევაში, შემდგომში ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაში მედიაციის მნიშვნელობის დაგენის შესადებებობით.

საკვანძო სიგყვები: მედიაცია, მართლმსაჯულება, საოჯახო მედიაცია, სავადებულო მედიაცია, მოდაპახაკება, კონფლიქტის გადაჭრა, უპიხაცესობა.

1. შესავალი

მედიაცია დავის გადაწყვეტის¹ ერთ-ერთი მეთოდია, რომელიც იწოდება, როგორც „დავის ალტერნატიული გადაწყვეტა“ ADR (Alternative Dispute Resolution)². მედიაცია მოლაპარაკების პროცესია, სადაც ნეიტრალური პირი - მედიატორი - დაპირისპირებულ მხარეებს ან/და მხარეებს ადვოკატ-წარმომადგენლის მონაწილეობით ეხმარება მათ შორის წარმოშობილი კონფლიქტის ურთიერთსასარგებლო³ შეთანხმებით დასრულებაში.

მედიაციის ამოცანა იმაში მდგომარეობს, რომ ერთმანეთთან დაახლოოს არა სამართლებრივი პოზიციები, არამედ მოდავე მხარეთა ინტერესები. მედიაციის ფარგლებში არ განიხილება მცდარი და ქეშმარიტი პოზიცია, არ ვლინდება გამარჯვებული და დამარცხებული, არ განიხილება და განისჯება წარსულში წამოჭრილი უსიამოვნებები, რაც მეტ წილად თან ახლავს მართლმსაჯულების პროცესში გადაწყვეტილების გამოცხადებას, რომელიც, როგორც წესი, ყოველთვის ერთი მხარისათვის არის სასარგებლო. ნაცვლად ამისა, მედიატორი - ნეიტრალური, დამოუკიდებელი და სათანადო უნარებით აღჭურვილი მესამე პირი - ეხმარება მოდავე მხარეებს დიალოგის წარმარ-

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

** ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის ბაკალავრიატის სტუდენტი.

¹ Scherpe J. M., Bevan M., Mediation in England and Wales: Regulation and Practice, Oxford University Press, London, 2013, 13.

² <http://www.brownrudnick.com/uploads/117/doc/Brown_Rudnick_Litigation_European_Mediation_Directive_Friel_Toms_1-20110.pdf The European Mediation Directive—Legal and Political Support for Alternative Dispute Resolution in Europe> [28.09.2020].

³ ცეხცვაძე გ. (იერ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბდაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 12.

თვაში და ამ გზით ორივე მხარისთვის ოპტიმალური და მისაღები შედეგის ძიებაში.⁴ ამ-რიგად, მედიაცია არის დავის გადაწყვეტა მხარეთა მორიგების გზით, ე.ი. პრობლე-მის/დავის გადაჭრის ალტერნატიული საშუალება, რომელიც მოდავე მხარეებს ანიჭებს შესაძლებლობას, თავად განსაზღვრონ თავიანთი ინტერესები, პრიორიტეტები და აღ-მოფხვრან კონფლიქტი მეორე მხარესთან ურთიერთობის „დანგრევის“ გარეშე. დავის ტრადიციული მეთოდებით გადაწყვეტისგან განსხვავებით, მედიაცია სწრაფი და ნაკ-ლებხარჯიანი პროცესია. მედიაციის პროცესი მხარეებს საშუალებას აძლევს უკეთ გაი-აზრონ როგორც საკუთარი, ისე ერთმანეთის ინტერესები და საჭიროებები. მედიაციის პროცესი ორიენტირებულია win-win⁵ (ორივე მხარისთვის სარგებლიანი) გამოსავლის ძიებისკენ. მედიაციის შედეგად შეთანხმება მიიღწევა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ ორივე მხარე განაცხადებს თანხმობას. მხარეთა შეთანხმების გაფორმების სამარ-თლებრივი ასპექტები კი მედიაციის სახეების მიხედვით შესაძლოა განსხვავებული ფორმით გამოვლინდეს.

მედიაციის საშუალებით დავების გადაწყვეტა ჯერ კიდევ არაპოპულარული გზაა ფართო საზოგადოებისათვის.⁶ მიუხედავად იმისა, რომ მედიაციის როლი მართლმსა-ჯულების განხორციელების საკითხში საკმაოდ აქტუალურია და ცალკეული დავის სასა-მართლო განხილვასთან შედარებით ბევრად უფრო მოსახერხებელია მოდავე მხარე-ებისათვის, მედიაციის პროცესი საზოგადოებაში შიშს იწვევს, რაც თავის მხრივ ინფორ-მაციის ნაკლებობითაა გამოწვეული.

მაგალითად, სანოტარო მედიაციის მიმართვიანობის დაბალი მაჩვენებელი შე-საძლოა მოქალაქეთა დაინტერესების სიმცირეზე მიგვითითებდეს. როგორც წესი, სა-მართლებრივი პროცესისადმი ეს შიში გამოწვეულია რიგი საკითხებით, როგორებიცაა: მედიაციით მოგვარებული დავების სტატისტიკის კონსულიდირებული ფორმით არარ-სებობა, მედიაციის საკითხების გამოუკვლევლობა. ამდენად, წინამდებარე სტატიის მი-ზანია კიდევ ერთხელ გამოყოს ის საკითხები, რომლებიც აშკარას ხდის მედიაციის უპი-რატესობას ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებისას.

მედიაციას დავის გადასაწყვეტად საქმე როგორც მხარეთა ნებით,⁷ ასევე მათგან დამოუკიდებლად შეიძლება გადაეცეს, სწორედ ამიტომ არის გათვალისწინებული ნე-ბაყოფლობითი და სავალდებულო სახის მედიაცია. სავალდებულო მედიაცია მოწეს-რიგებულია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით და, ასევე, მედიაციის პროცესის შესახებ ინფორმაციას იძლევა საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“. აღსანიშნავია, ისიც, რომ ერთსა და იმავე თემატიკაზე ორი სხვადასხვა კანონის არსე-ბობა ერთგვარ პრობლემას წარმოშობს. გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია იმ ფაქტორე-ბის გათვალისწინებაც, რომ მედიაციის პროცესის გზით საოჯახო დავებისა⁸ და სის-ხლის⁹ სამართალში არასრულწლოვნების მიერ ჩადენილ დანაშაულებთან დაკავში-

⁴ კვლევითი დეპარტამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობის საინფორმაციო უზრუნველყოფის განყოფილების საინფორმაციო ფურცელი კანონპროექტისთვის „საქართველოს ზოგიერთ სა-კანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“, №07-3/521, 18/11/2011.

⁵ იხ. <http://www.arcadis-us.com/Mediation_Construction_Disputes.aspx Mediation & ConstructionDisputes> [28.09.2020].

⁶ Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Istanbul Protocol, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2004, <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8rev1en.pdf>> [28.09.2020].

⁷ იხ. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია №R(99), 1999, <<https://rm.coe.int/compendium-prison-overcrowding-georgian/16806ab9a8>> [28.09.2020].

⁸ Report of the Committee on the Establishment of a Paramount Organisation for the Improvement of the Law Proposing the Establishment of an American Law Institute, Am. L. Inst. Proc. 1 (1923) | 6.

⁹ Crime Victimization and Security Research in Georgia. Results of Sociological Survey 2010 – 2012, Gorbi International.

რებული დავების გადაწყვეტა უფრო მეტად ეფექტურია რადგან მედიაციის პროცესი ეხმარება მხარეებს მიიღონ მათთვის სასურველი (ყველაზე მისაღები) შედეგი.

2. სასამართლო მედიაცია

მედიაცია დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალებაა,¹⁰ რომელიც მიმართულია ნებისმიერი კონფლიქტის გადაჭრისკენ, მოლაპარაკების გზით. როგორც წესი, მედიაციის ცალკეულ სახეებად დაყოფა ფორმალური ხასიათის მატარებელია. ამისდა მიუხედავად, შესაძლებელია გამოიყოს მედიაციის ორი ძირითადი სახე - სავალდებულო¹¹ და არასავალდებულო მედიაცია.¹²

ნების ავტონომია სხვადასხვა დოზით ვლინდება მართლმსაჯულების სტადიებზე.¹³ ნებაყოფლობითობის ყველაზე ნაკლები ხარისხი სისხლის სამართლის პროცესს ახასიათებს, სადაც პროცესის დაწყებისას სახელმწიფოს ინკვიზიციური ინტერესი იჩენს თავს, თუმცა ამ ინტერესის გამოხატვის ფორმა არ გულისხმობს პროცესის სრულ ინკვიზიციურობას და შესაბამისად, სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებით პირი მისი ნებისგან დამოუკიდებლად ერთვება სამართალწარმოებაში.¹⁴ ნებაყოფლობითობის მომეტებული ხარისხი ვლინდება სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ მართლმსაჯულებაში, სადაც სამართალწარმოების დაწყების საფუძველი დისპოზიციურობის პრინციპის გათვალისწინებით მოსარჩელის ნებაზეა დამოკიდებული, თუმცა ამ შემთხვევაში მოპასუხეს არ ეძლევა შესაძლებლობა მისი ნების თავისუფლების მაღალ ხარისხით გამოვლინებისა.¹⁵

განსხვავებით სამივე სამართალწარმოებისგან, რომლებიც მართლმსაჯულების შემადგენელი ნაწილია, მედიაცია სრულად ნების ავტონომიას ეფუძნება, შესაბამისად, მხარეთა ნებაყოფლობითობაზეა დამოკიდებული,¹⁶ რაც უპირატესად მხარეთა ინტერესების მაქსიმალურად გათვალისწინებას ემსახურება. მეორე მხრივ, სამართლის უზენაესობის ფუნდამენტია უფლება სამართლიან სასამართლოზე, რომლის მნიშვნელოვანი ნაწილიცაა სასამართლოსათვის მიმართვის შესაძლებლობა.¹⁷

ამდენად, დაუშვებელია ამ უფლების შეზღუდვა, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა. ასეთად შეიძლება ჩაითვალოს სასამართლო მედიაცია, რომელიც, ერთი შეხედვით, ნებაყოფლობითობის პრინციპს ეწინააღმდეგება.¹⁸ უმთავრესი

¹⁰ მედიაცია - მოაგვარე დავა შეთანხმებით, თბილისის საქალაქო სასამართლო, 2013, 3-4, <file:///C:/Users/Queti/Desktop/მედიაცია-%20სტატია/mediacia_borchure_9_2013.indd.pdf> [28.09.2020].

¹¹ იხ. ევროპის საბჭოს №2008/52/C დირექტივა.

¹² Bevan A., Alternative Dispute Resolution, Sweet & Maxwell, London, 1992, <https://www.lawbite.co.uk/services/disputeresolution/?utm_source=Google_PPC&utm_medium=cpc&utm_term=%2Balternative%20%2Bdispute%20%2Bresolution&glid=Cj0KCQjwk8b7BRCaARIsAARRTL7DOoHY1OISSLR0Q2X6Ixx5fNf_3YSI0Ik5N0-g86zJb48IXzrV14aArdgEALw_wcB> [28.09.2020].

¹³ წულაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევრო-ამერიკულ პრიზმაში, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2016, 113.

¹⁴ ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანტიჩაძე დ., დიპაჩიგელიანი დ., დაღუშქელიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თორიხაია დ., გიოხგაძე გ. (ივ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 485-486.

¹⁵ კობაღიშვილი მ., სხიხგაძე ნ., ქახიჯაძე ე., გუჩავა პ. (ივ.), ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 218-225.

¹⁶ Principles of Conduct for Mediators, The Institute of Arbitrators and Mediators, Australia, 1-3.

¹⁷ The Council of Europe, Recommendation №R(99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15.09.1999.

¹⁸ ცეხცავაძე გ. (ივ.), ახვებაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახაუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბრაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 68.

უპირატესობა, რომელიც მედიაციის ნებაყოფლობითობის პრინციპს აქვს, უკავშირდება მხარეთა საუკეთესო სოციალურ მიზნებს.

განსხვავებით სამართალწარმოებისგან, მედიაციის პროცესში ორივე მხარე ნებაყოფლობით ერთვება, რაც უზრუნველყოფს მეტ შესაძლებლობას, მიღწეულ იქნეს პროცესის მიზნები.¹⁹ კერძოდ კი, მიღწეულ იქნეს უმთავრესი მიზანი - განსხვავებით სამართალწარმოებისგან, პროცესი დასრულდეს მოგებულისა და წაგებულის გარეშე და სამედიაციო შეთანხმებით ორივე მხარისათვის არსებითი ინტერესების მიღწევით.²⁰

„მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-3 მუხლის მიხედვით განსაზღვრულია მედიაციის წარმართვის ძირითადი პრინციპები.²¹ ამ დანაწესის შესაბამისად, მედიაცია ეფუძნება მხარეთა ნებაყოფლობითობის (გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა), თვითგამორკვევის, კეთილსინდისიერებისა და თანასწორობის, კონფიდენციალურობის დაცვის, მედიატორის დამოუკიდებლობისა და მიუკერძოებლობის პრინციპებს. მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას წარმოშობილი საკითხები, რომლებიც ამ კანონით არ არის მოწესრიგებული, აღნიშნული პრინციპების საფუძველზე უნდა გადაწყდეს. გარდა ზემოაღნიშნული კანონისა, სავალდებულო მედიაცია საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXI¹-ე თავითაცაა (სასამართლო მედიაცია) მოწესრიგებული. სასამართლო მედიაციის შესახებ ჩანაწერი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში 2011 წელს გაჩნდა.

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 187³-ე მუხლი სავალდებულო მედიაციას საოჯახო (გარდა შვილად აყვანასთან, შვილად აყვანის ბათილად ცნობასთან,²² შვილად აყვანის გაუქმებასთან, მშობლის უფლების შეზღუდვასთან, მშობლის უფლების ჩამორთმევასთან, აგრეთვე ქალთა მიმართ ძალადობასთან ან/და ოჯახში ძალადობასთან დაკავშირებული დავებისა), სამემკვიდრეო და სამეზობლო სამართლებრივ დავებზე აწესებს. მსგავსი ტიპის დავები სასამართლომ მედიაციას შესაძლოა მხარეთა შეთანხმების გარეშე გადასცეს. გარდა ზემოთ ჩამოთვლილი დავებისა, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, მხარეთა შეთანხმების შემთხვევაში, მედიაციას ნებისმიერი კატეგორიის დავა შეიძლება გადაეცეს.

მედიაციის საკითხი მოწესრიგებულია როგორც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ასევე საქართველოს კანონში „მედიაციის შესახებ“. თავდაპირველად, სასამართლო მედიაციის საკითხის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით მოწესრიგება განპირობებული და გამართლებული იყოს იმ გარემოებისდა გამო, რომ მედიაციის ცალკე მომწესრიგებული კანონმდებლობა არ არსებობდა. მედიაციის თემის უკეთ მოსაწესრიგებლად დღის წესრიგში დადგა „მედიაციის შესახებ“ კანონის მიღება. 2019 წლის 27 სექტემბრამდე არსებობდა კანონპროექტი, თუმცა ზემოხსენებული თარიღის შემდეგ კანონიერ ძალაში იქნა შესული და სრული სამართლებრივი ძალის მატარებელი გახდა.

გასათვალისწინებელია, რომ კანონის მიღება შემდეგ ვითარებას ქმნის: საკითხი მედიაციის შესახებ, ერთი მხრივ, წესრიგდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის XXI¹ თავით, ხოლო, მეორე მხრივ, „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონით. ერთი და იმავე საკითხის რამდენიმე საკანონმდებლო რეგულაციით მოწესრიგება გამოიწვევს დაბნევას იმ პირისას, რომელსაც არ აქვს იურიდიული განათლება, თუმცა სურს, რომ

¹⁹ EUROPEAN COMMISSION FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE (CEPEJ), CEPEJ (2019)9, 14 June 2019, 19.

²⁰ Murray O. R., The Mediation Handbook, Denver, 2003, 3.

²¹ საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 18/09/2019, მე-3 მუხლი.

²² საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187³-ე მუხლი.

მიიღოს ინფორმაცია მედიაციის, როგორც პროცესის, შესახებ. პირმა შესაძლოა სასურველი საკითხი მოიძიოს მხოლოდ სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში, ხოლო კანონის არსებობის შესახებ არც კი იცოდეს. მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლოა კოდექსისეული დანაწესი არის არა ძირითადი, არამედ შემავსებელი ხასიათის მატარებელი და ის მეტწილად ავსებს იმ საკითხებს, რომლებიც არაა მოწესრიგებული კანონში, უმჯობესი იქნებოდა, რომ ორივე აქტი ერთიან კანონში გაერთიანდეს. ეს ყოველივე გამოწვეულია მით უფრო იმით, რომ სასამართლო მედიაციის თავში არის არსებითი ხარვეზები, რომლებმაც შეიძლება დაინტერესებული მხარე შეცდომაში შეიყვანოს. გარდა ამისა, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსიდან სასამართლო მედიაციის თავის ამოღება და მისი „მედიაციის შესახებ“ საქართველოს კანონში გაერთიანება იქნება წინ გადადგმული ნაბიჯი საქართველოში მედიაციის განვითარების კუთხით, რადგან ეს ყოველივე აშკარას გახდის იმ ფაქტს, რომ მედიაცია არის არა სასამართლო პროცესის შემადგენელი ნაწილი, არამედ – დამოუკიდებელი პროცესი, რომლითაც დაინტერესებულ მხარეებს შეუძლიათ დავის გადაწყვეტა სასამართლოს ჩარევის გარეშე.

თბილისის საქალაქო სასამართლოსთან არსებულმა მედიაციის ცენტრმა საქმიანობა დაიწყო 2013 წლიდან.²³ ცენტრი ყოველწლიურად აწარმოებს სტატისტიკას იმის შესახებ, თუ რამდენი და რა კატეგორიის საქმეები გადაეცემა მედიაციას განსახილველად. აღნიშნული სტატისტიკა გვიჩვენებს, რომ თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის შექმნიდან, კერძოდ, 2013 წლიდან ამ დრომდე, მედიაციას გადაეცა 205 საქმე. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ 2019 წელს დავები მედიაციას განსახილველად ძირითადად ნებაყოფლობითი გზით გადაეცა. გასათვალისწინებელია, რომ მხარეები მედიაციას უფრო მეტად ნებაყოფლობით მიმართავენ, ვიდრე სავალდებულო წესით.

სასამართლოს მხრიდან აქტიურად ხორციელდება მედიაციაში მხარეთა მონაწილეობისა და ჩართულობის პროცესი. 2017-2018 წლებში ძირითადად სამოქალაქო კოდექსით მოწესრიგებული საქმეები იქნა განხილული მედიაციის გზით, კერძოდ მხარეთა თანხმობის საფუძველზე მედიატორმა განიხილა საოჯახო და სამეზობლო ტიპის დავები.

სასამართლოს ლიცენზირებული მედიატორი ირაკლი ყანდაშვილი პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტავს, რომ მედიაციების 60% სწორედ საპროცესო კოდექსით გათვალისწინებულ დავებზე მოდის.²⁴ ამ შემთხვევებში განსაკუთრებით ბიზნესდავები ქარბობს, რადგან მათთვის ძალიან მნიშვნელოვანია მედიაციის ერთ-ერთი უმთავრესი უპირატესობა – კონფიდენციალურობა.

სასამართლო მედიაციაში განხილული საქმეები

დავის კატეგორია	2013წ. (X)	2014წ.	2015წ.	2016წ.	2017წ.	2018წ.	2019წ.	2020წ.
სანივთო (ქონებრივი)	1	10	14	5	8	10	4	2
სამართლებრივი ვალდებულებით სამართლებრივი	1	1	1	10	30	22	10	1
საოჯახო სამართლებრივი	1	2	8	7	10	14	4	1
სამემკვიდრეო სამართლებრივი	0	0	4	2	2	3	7	0

²³ იხ. თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის 2018-2019 წლის სტატისტიკა, <<https://tcc.court.ge/>> [28.09.2020].

²⁴ იხ. <<http://liberali.ge/articles/view/4028/sasamartlo-mediatsia--dava-sasamartlos-gareshe>> [28.09.2020].

შრომითი სამართლებრივი პატივისა და ღირსების შელახვის შესახებ სულ	0	0	0	0	1	2	4	1
საერთო ჯამში - 205 საქმე	3	13	27	24	51	51	31	5

სქემაში მოცემულია სასამართლო მედიაციაში განხილული საქმეები 2013 წლიდან დღემდე (2020 წლის მაისის თვე). როგორც ცენტრის სტატისტიკიდან ჩანს, მედიაციის გზით მოგვარებული დავები უფრო მეტად წარმატებულია ვალდებულებითი სამართლის სფეროში, სასესხო დავაში, ასევე, სამეწარმეო სამართალში პარტნიორებს შორის არსებული დავების მოსაგვარებლად და მეუღლეების თანასაკუთრების გაყოფისას. ასევე, მედიაცია უფრო მეტადაა წარმატებული სამეზობლო ტიპის დავების მოგვარებისას.

3. მედიაციისათვის დამახასიათებელი ნიშნები

მედიაციის პროცესი სრულად კონფიდენციალურია. მედიატორებს და მხარეებს არ აქვთ უფლება გაამჟღავნონ ის ინფორმაცია, რომელიც მათთვის ცნობილი გახდა მედიაციის პროცესის მიმდინარეობისას.²⁵ მედიაციის პროცესს წარმართავს დამოუკიდებელი, ნეიტრალური, ობიექტური და მიუკერძოებელი პირი (მედიატორი), რომელიც ასრულებს დამხმარე როლს მხარეებს შორის დიალოგის წარმართვისას, ამასთან, უზრუნველყოფს ერთმანეთთან თანამშრომლობისთვის განწყობილი და უშუალო ატმოსფეროს შექმნას. სასამართლო პროცესისგან განხვავებით, მედიაცია ნაკლები ფორმალურობითა²⁶ და ოფიციალურობით ხასიათდება. მაშინ, როცა სასამართლოზე მხარე ვალდებულია დაიცვას ეტიკის ის წესები, რომლებიც დადგენილია სასამართლოში, მედიაციის პროცესზე ეს ფაქტორი მოხსნილია. იმ დროს, როცა საქმე განიხილება სასამართლოში, პირი, რომელიც საკუთარ თავს იცავს წარმომადგენლის გარეშე, უფრო მეტად კონცენტრირებულია საკუთარი აზრი წარმოთქვას იმგვარად, რომ შეესაბამებოდეს სამართლებრივ ჩარჩოს და უკუაგდოს საკუთარი ემოციები. ასეთ დროს, მხარე, რომელსაც არ აქვს სამართლებრივი განათლება და არ იცის იურიდიული ტერმინოლოგია, იბოჭება რა სასამართლოს წესებისა და შესაბამისად და ვერ ახერხებს საკუთარი პოზიციის წარმოჩენასა და დაცვას. ეს ყოველივე პრობლემური არ არის მედიაციის პროცესის დროს, რადგან მედიაცია - ესაა თავისუფალი პროცესი, რომელიც, ერთი მხრივ, არ ბოჭავს მხარეებს უფლებებითა და ვალდებულებებით, ხოლო, მეორე მხრივ, აძლევს პროცესის მონაწილე მხარეებს უფლებას გადმოსცენ თავიანთი სათქმელი ყოველგვარი შეზღუდვების გარეშე ისე, როგორც ეს მათთვისაა მოსახერხებელი.²⁷

სასამართლოში საქმის წარმოებასთან შედარებით მედიაცია უფრო სწრაფი, იაფი და მოქნილი პროცესია. სასამართლო მედიაციის ვადა შეადგენს 45 დღეს,²⁸ მაგრამ არანაკლებ ორი შეხვედრისა. აღნიშნული ვადა მხარეთა შეთანხმებით შეიძლება გაგრძელდეს

²⁵ Filler A. E., Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012, 311.

²⁶ პარლამენტის კვლევითი დეპარტამენტის ბროშურა, მედიაციის არსი შრომით დავებში, თბ., 2018, 1.

²⁷ Ware S. J., Principles of Alternative Dispute Resolution, Oxford University Press, London, 2013, 262.

²⁸ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 187⁵-ე მუხლი.

იმავე ვადით. მედიაციის პროცესის დროს მხარეები არ არიან დროში შეზღუდულები, როგორც ეს სასამართლო პროცესის დროსაა განსაზღვრული. იმ დროს, როცა სასამართლო პროცესზე თითოეულ მხარეს აქვს დროის ლიმიტი საკუთარი უფლების დასაცავად და პოზიციის დასაფიქსირებლად, მედიატორი ამ შეზღუდვას არ უწესებს მხარეებს, რაც კიდევ ერთი დადებითი ფაქტორია პირისათვის, უკეთ დაიცვას საკუთარი პოზიცია.²⁹

გარდა ზემოაღნიშნულისა, მედიაცია პროცესია, რომელიც ნაკლები ხარჯებით გამოირჩევა სასამართლო განხილვასთან შედარებით. მედიაციის უპირატესობა დავის სასამართლოში განხილვასთან შედარებით გამოიხატება არამართო ხარჯების, არამედ პროცესისა და შედეგის ხარისხის მიმართაც.³⁰ საქმის წარმოების ხარჯები მცირდება სხვადასხვა შემთხვევებში. უპირველესყოვლისა, მედიაციის პროცედურები მნიშვნელოვანწილად ამცირებს დროის დანაკარგს. საშუალო ხანგრძლივობის ბიზნეს-მედიაციის პროცესი გრძელდება ერთიდან სამ დღემდე, რაც, თავის მხრივ, ფინანსური რესურსის შთამბეჭდავი დაზოგვის საშუალებას იძლევა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მიხედვით, პირველი ინსტანციის საქმის წარმოებისას, ბაჟის საფასურის დავის საგნის 3% ნაცვლად, მედიაციაში 1% გადაიხდება.³¹ სასამართლო მედიაციის პროცესში დავის მხარეთა შეთანხმებით დასრულების შემთხვევაში მოსარჩელეს უბრუნდება გადახდილი სახელმწიფო ბაჟის 70%. ეს ყოველივე, უმეტეს შემთხვევაში, არის ერთგვარი ბიძგი პროცესის მხარეებისათვის, რომ საქმე მორიგებითა და ურთიერთშეთანხმებით დაასრულონ. მედიაცია იმგვარი პროცესია, რომლის დროსაც მხარეები ითვალისწინებენ ერთმანეთის აზრსა და იღებენ ისეთ გადაწყვეტილებას, როგორც მაქსიმალურად მორგებულია მხარეთა ინტერესებზე.

4. საოჯახო დავების სპეციფიკა

მედიაციის ცენტრის სტატისტიკიდან ირკვევა, რომ საოჯახო განსჯადობის საქმეები დავების ის კატეგორიაა, რომლებიც უმეტესად გადაეცემა მედიაციას გადასაწყვეტად. საოჯახო მედიაციის კიდევ ერთი პროვადერის, „ეროვნული საოჯახო მედიაციის“ (National Family Mediation NFM),³² მიხედვით, მედიაციის პროცესი შედარებით უფრო ნაკლებ ხარჯებთანაა დაკავშირებული, ვიდრე სამართალწარმოება, შესაბამისად, მას დავის გადასაწყვეტად ნაკლები დრო სჭირდება. მხარეებს აქვთ შესაძლებლობა, ჩაერთონ კონსტრუქციულ დისკუსიებში დავის ადრეულ ეტაპზე, სანამ სამართლებრივი ხარჯები გაიზრდება. მნიშვნელოვანია ადვოკატის მონაწილეობისა და ყოლის უფლება საოჯახო მედიაციის პროცესში.³³ როგორც წესი, ადვოკატთა მონაწილეობა მედიაციის პროცესში მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული სხვადასხვა გარემო ფაქტორებზე, მათ შორის, განსახილველ საქმეზე, მხარეთა შეხედულებებსა და თავად მედიატორზე. მედიაციის პროცესის კლასიკური მოდელი გულისხმობს მედიაციის პროცესს მხარეთა ადვოკატების გარეშე. ეს მოდელი ძირითადად გამოიყენება საოჯახო მედიაციის და-

²⁹ აბჰამიშვილი ა., მედიაციის სისტემების შედარებითი ანალიზი, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ევროპის მაგალითზე, საქართველოში მედიაციის განვითარების პერსპექტივა, საბაკალავრო ნაშრომი, თბ., 2017, 25, 30.

³⁰ იხ. ყანდაშვილი ი., მედიაცია - დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2017, 117.

³¹ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 14/11/1997, 39-ე მუხლი.

³² Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, 2nd Ed., "NITA", 2010, 319.

³³ Saccuzzo P. D., Controversies In divorce Mediation, ციტირებულია: Kenneth J. R., Symposium, Alternative Dispute Resolution, 1984, 44.

ნერგვის თავდაპირველ ეტაპზე, პროცესის მიმდინარეობისას მხარეები ადვოკატების გარეშე აწარმოებენ მედიაციის პროცესს.³⁴ ეს ყოველივე დამოკიდებული არის დავის სენსიტიურ ხასიათზე. დღეს ეს მიდგომა, შეიძლება ითქვას, ნაწილობრივ შეცვლილია. თუმცა, სხვადასხვა მყარი საფუძვლის არსებობის გამო მიჩნეულია, რომ ადვოკატები უშუალოდ არ უნდა იღებდნენ მონაწილეობას მედიაციის პროცესში. მიუხედავად ისეთი შემთხვევებისა, როგორებიცაა ადვოკატი უპირატესად მხარეთა იურიდიული მრჩეველის როლში გვევლინება, მას მაინც შეუძლია გარკვეულწილად მონაწილეობა მიიღოს მედიაციის პროცესში.³⁵ ზოგჯერ, ადვოკატის მედიაციის პროცესში მონაწილეობისდა გამო, თავად მხარე ვერ ახერხებს საკუთარი პოზიციის ზუსტად დაფიქსირებასა და წარმოჩენას, რადგან ექცევა რა ადვოკატის გავლენის ქვეშ და მთლიანად მასსაა მიმდობილი.³⁶ იმისდა გათვალისწინებით, რომ მედიაცია არ ბოჭავს მხარეს სამართლებრივი ჩარჩოებით და აძლევს მას საკუთარი მოსაზრების თქმის უფლებას მისთვის მისაღები ფორმით, არ იკვეთება ადვოკატის ყოლის საჭიროება, გარდა საგამონაკლისო შემთხვევებისა და მხარის დიდი სურვილისა. პრაქტიკასა და იურიდიულ ლიტერატურაში გავრცელებული შეხედულების თანახმად, სასურველია ადვოკატების უშუალო მონაწილეობის გარეშე წარმართოს საოჯახო მედიაციის პროცესი.³⁷ აღნიშნული მიდგომა გამართლებულია იმით, რომ საოჯახო მედიაცია თავისი სამართლებრივი შინაარსით მეტად კონფიდენციალური და სენსიტიურია. პრაქტიკოსთა შეხედულებით, ამ დროს უმჯობესია დაპირისპირებული მხარეები უშუალოდ მონაწილეობდნენ მედიაციის პროცესში და ადვოკატების გარეშე აწარმოებდნენ მოლაპარაკებას. თუმცა, აღსანიშნავია ისიც, რომ ადვოკატის ყოლის უფლებასთან დაკავშირებით ამგვარი ხისტი მიდგომა არამართებულია, რადგან მედიაციის პროცესი მთლიანად თვითპასუხისმგებლობაზე დაფუძნებული პროცესია. შესაბამისად, მხარეთა გადასაწყვეტია მოლაპარაკებას წარმართავენ თუ არა ადვოკატების მონაწილეობითა და წარმომადგენელთა დახმარებით.

მნიშვნელოვანია მიმოვიხილოთ საოჯახო მედიაციის დადებითი და უარყოფითი მხარეებიც. განქორწინების მედიაციას უამრავი დადებითი მხარე აქვს დავის განხილვის ტრადიციულ საშუალებებთან შედარებით – განქორწინების პროცესში არასრულწლოვანი ბავშვის მშობლები მედიატორის თანდასწრებით თანხმდებიან სხვადასხვა მნიშვნელოვან საკითხზე, განსხვავებით სასამართლო პროცესისაგან. შესაბამისად, მცირდება განქორწინების შემდგომი დავების არსებობის შანსი. ამასთან, მედიაციის პროცესის ეფექტურობა დავის შეთანხმებით დასრულების გამო მხარეთა პოზიტიური ფსიქოლოგიური და ემოციური ასპექტების არსებობით გამოიხატება.³⁸ მნიშვნელოვანია გამოიყოს მედიაციის შემდეგი დადებითი მხარეები:

- მედიაცია ამარტივებს მხარეთა შორის კომუნიკაციის პროცესს.³⁹ მხარეები თანხმდებიან დავის გადაწყვეტაზე დამოუკიდებლად, ნეიტრალური მესამე პირის დახმარებით და არა სასამართლოს ჩარევის გზით;

³⁴ ცეხცვაძე გ. (ხედ.), ახევაძე მ., ვასაძე ე., თვაუჩი ხ., ივანიძე გ., მახაუჩი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბღაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 160-161.

³⁵ Abramson H. I., Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, second edition, "NITA", 2010, 333-334.

³⁶ დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 80-81.

³⁷ Casals M. M., Divorce Mediation in Europe, An Introductory Outline, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 9.2, Girona, 2005, 1-2.

³⁸ ცეხცვაძე გ., მედიაცია - დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, თბ., 2010, 59.

³⁹ დიპაჩია ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 91.

- დავის მშვიდობიანი გადაწყვეტა ნეიტრალურ გარემოში ხელს უწყობს დავის თითქმის სრულად აღმოფხვრას;
- მედიაცია სასამართლო პროცესთან შედარებით, არის უფრო სწრაფი და იაფი;
- მედიაცია ეხმარება მხარეებს პრობლემის იდენტიფიცირებაში, ამცირებს მხარეთა შორის გაუგებრობას;
- შესაძლებელია მოხდეს არა მხოლოდ დავის, არამედ მისი გამომწვევი მიზეზების აღმოფხვრა;
- ამცირებს მხარეთა შორის დაძაბულობას;
- ხელს უშლის სამომავლო პრობლემის აღმოცენებას.

საოჯახო დავების დროს მედიაციის უპირატესობა სასამართლოსთან შედარებით ყველაზე უკეთ ადვოკატების როლისა და მათი საქმისადმი დამოკიდებულებაში ვლინდება. უფრო ზუსტად, იმ ეტაპამდე, ვიდრე მედიაცია საზოგადოებაში არაპოპულარულია, როგორც წესი, კლიენტსა და ადვოკატს შორის ურთიერთობა პროცესის მოგებას ემყარება. ამიტომ, სავალდებულო მედიაციის დროს ადვოკატის ყოლა უმეტესწილად სწორედ ადვოკატის ინტერესებს წარმოაჩენს, რაც საქმის მოგებასთანაა დაკავშირებული. მედიატორი კი მოწოდებულია მხარეების მორიგებაზე. ამიტომ, მნიშვნელოვანია გაცნობიერებულ იქნეს იმ ადვოკატთა როლი, რომელიც უპირატესად კლიენტის საუკეთესო ინტერესებს უნდა ეფუძნებოდეს და სწორედ მათ დასაცავად და მათივე ინტერესებისდა შესაბამისად უნდა მოქმედებდეს, რათა მიიღოს კლიენტისათვის საუკეთესო შედეგი.

5. მედიაციის როლი სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების მიზნის გამოკვეთაში

განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტის შემოღებით კანონმდებელმა კიდევ ერთხელ წარმოაჩინა მართლმსაჯულების განხორციელების მიზანი.⁴⁰ აქტუალური გახდა იმის გარკვევა, თუ რამდენად არის საჭირო ყოველ ინდივიდუალურ შემთხვევაში სახელმწიფო ბრალდების მხარდაჭერა სასამართლოში. ვინაიდან აშკარაა, რომ მსჯავრდებას ყოველთვის მოჰყვება ზიანი პირისათვის,⁴¹ სახელმწიფოსათვის ცალსახა უნდა იყოს, რომ მსჯავრდებულის ინტერესებზე მალა დგას საჯარო ინტერესი. სხვა შემთხვევაში კი, როდესაც მაღალი ინტენსივობით ვერ კმაყოფილდება დევნის საჯარო ტესტი, აუცილებელია ჰუმანურობის პრინციპის საფუძველზე გამოყენებულ იქნეს სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ზომა, რომლის სახითაც გვევლინდება განრიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტი სისხლის სამართლის პროცესში.

მართლმსაჯულების განხორციელება სასამართლოს უპირატესი ფუნქციაა, რომლის მიხედვითაც იგი სამართლის უზენაესობის პრინციპს ეფუძნება.⁴² ეს უკანასკნელი თავის მხრივ ხელისუფლების შტოებს შორის ძალაუფლების დანაწილების პრინციპის მნიშვნელოვანი გარანტი და შეკავება-განონასწორების პრინციპის უზრუნველყოფის ერთგვარი მდგენელია.⁴³

ამდენად, სამართლის უზენაესობის უზრუნველყოფით სახელმწიფოში სასამართლოს შესაძლებლობა აქვს სამართლიანობას მიაღწიოს კანონმდებლის მიერ ნორმა-

⁴⁰ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, საქართველოს საკანონმდებლო მაცნე, 12/06/2015, პირველი მუხლი.

⁴¹ Murray v. The Netherlands, [GC] no. 10511/10, ECHR, 2016IV.

⁴² Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C., Law of the European Convention on Human Rights, Second Edition, Oxford, 2009, 204-205.

⁴³ საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №23/3/601, II §3.

ტიული ბაზით დადგენილ მასშტაბში.⁴⁴ სამართლიანობა თავის მხრივ სუბიექტური ცნებაა და თითოეულ ადამიანს თავისეული ხედვა გააჩნია მის მიმართ, თუმცა, დაუშვებელია სახელმწიფოს მიერ მართლმსაჯულების განხორციელების მიზნებისათვის სამართლის უზენაესობის იდეად ჩაითვალოს რომელიმე პირის მსჯავრდება, როგორც თვითმიზანი. სამართლისათვის ადამიანი ყოველთვის მიზანი უნდა იყოს და დაუშვებელია იგი გამოყენებულ იქნეს დანაშაულთან საბრძოლველად.⁴⁵

შესაბამისად, სისხლის სამართლის მართლმსაჯულების აღსრულება თვითმიზანი არ არის და კონკრეტული შემთხვევიდან გამომდინარეობს. სისხლის სამართალი, როგორც სახელმწიფოს ხელში არსებული რეპრესიული ბერკეტი, გამოყენებულ უნდა იქნეს, როგორც უკანასკნელი საშუალება – „Ultima ratio“⁴⁶ ამ პროცესში კი მნიშვნელოვანია, ერთი მხრივ, სამართლიანობის აღდგენა, და, შესაბამისად, ნაცვალგებითი სიკეთის უზრუნველყოფა, მეორე მხრივ, თავად დამნაშავის სახელმწიფოსთან კვლავ პოზიტიურ პასუხისმგებლობაში აღდგენა და, შესაბამისად, მისდამი გამოყენებული სასჯელის მიზნის უპირატესი ამოცანაც სწორედ მისი რესოციალიზაციაა.⁴⁷ ამიტომ, პროკურორს, როგორც სახელმწიფო ბრალდების უფლებამოსილების მქონესა და სისხლის-სამართლებრივი დევნის განმახორციელებელ სუბიექტს, საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 105-ე მუხლი აძლევს შესაძლებლობას დისკრეციული უფლებამოსილების ფარგლებში არ დაიწყოს ან შეწყვიტოს დაწყებული სისხლის-სამართლებრივი დევნა.⁴⁸

პროკურორისათვის ფართო დისკრეციის მინიჭება ცხადია აჩენს და არ გამოირიცხავს სუბიექტივიზმის ფართო ფარგლებს,⁴⁹ თუმცა, აღსანიშნავია, რომ იგი დევნის დაწყების ან შეწყვეტისას ხელმძღვანელობს ე.წ. სრული ტესტის პრინციპით, რომელიც თავის თავში მოიაზრებს ორ დამოუკიდებელ ტესტს - მტკიცებულებათა და საჯარო ინტერესის ტესტებს.⁵⁰ საჯარო ინტერესის ტესტი გულისხმობს სახელმწიფოს ინტერესებით ხელმძღვანელობას, რამდენად უღირს მას პროცესის განხორციელება, რაც, თავის მხრივ, სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპთანაა დაკავშირებული, თუმცა ყოველთვის განსაზღვრული უნდა იყოს რომ სწრაფი მართლმსაჯულება თავად სამართლის უზენაესობის ეფექტიანად განხორციელების შესაძლებლობაა და არა თვითმიზანი, რომელმაც შესაძლოა გამორიცხოს ჯეროვანი მართლმსაჯულება.

საჯარო ტესტის გაცილებით უფრო მნიშვნელოვან კომპონენტად უნდა გამოიყოს ჰუმანიზმის პრინციპის საფუძველზე სახელმწიფოს პოზიცია, სურს თუ არა ჩადენილი დანაშაულის საპირწონედ პირის მსჯავრდება, მისი ნასამართლეობა და, შესაბამისად, მრავალი სოციალური პრობლემის გამონწვევა, რაც თან ახლავს მსჯავრდებას. როგორც აღინიშნა, მართლმსაჯულების განხორციელება თვითმიზანი არაა და მის მიერ მსჯავრდებულისათვის გარანტირებული უფლებათა დაცულ სფეროში ჩარევა გაცილებით მნიშვნელოვანი უნდა იყოს, ვიდრე დევნის შეწყვეტა. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან

⁴⁴ ხუბუა გ., განმარტება Contra Legem, ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, №2, 2018, 2018, 19, <<https://www.sabauni.edu.ge/library/samarTlis-meTodebi.-%E2%84%962.-1600250691.pdf>> [28.09.2020].

⁴⁵ იზოჩია დ., კოხკედია კ., კუბაშვილი კ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბ., 2005, 88.

⁴⁶ Jareborg N., Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio), 1-14.

⁴⁷ ცყეშვილაძე გ., დეკვიშვილი მ., ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., მჭედელიშვილი-ჭედიხი ქ., მამუღაშვილი გ., ივანიძე მ., ხეხუელიძე ი., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2016, 478-490.

⁴⁸ ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანციხაძე დ., დიპაჩგელიანი დ., დადუშელიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თორდიაი დ., გიოხგაძე გ. (ხედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 487-490.

⁴⁹ მეუხიშვილი ბ., სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება და განხორციელება ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2014, 188.

⁵⁰ იქვე, 179-181.

გამომდინარე, იმ საქმეებზე, რომელთა მიმართ არსებული საჯარო ინტერესი ვერ აკმა-
ყოფილებს დასახელებულ ინტერესს, სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია განრიდებისა
და მედიაციის გამოყენება - შესაბამისი საკანონმდებლო პირობებისა და თანმიმდევ-
რობის დაცვით, რაც აარიდებს სახელმწიფოს კიდევ ერთი მსხვერპლის მიღებას მსჯავ-
რდებულის სახით. მედიაციას გავლენა აქვს არა მხოლოდ მის განსჯად საქმეზე, არა-
მედ იგი უმნიშვნელოვანეს როლს თამაშობს სწრაფი მართლმსაჯულების პრიციპის მი-
საღწევად, რამდენადაც თითოეულ საქმეს, რომელიც სასამართლოს უშუალო განხილ-
ვების გარეშე სამართლებრივად დასრულდება, დიდი გავლენა აქვს სასამართლოში
არსებულ ყველა დავაზე, რომელთა სწრაფად განხილვის დამატებით შესაძლებლობას
სასამართლოს განტვირთვის საფუძველზე იძლევა დავის მედიაციის გზით გადაწყვეტა.

სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 168¹-ე მუხლი ადგენს განრიდების გა-
მოყენების წესს, რომლის მიხედვითაც აშკარად იკვეთება აღდგენითი მართლმსაჯუ-
ლების მიზანი.⁵¹ ნორმის დისპოზიციიდან ჩანს, რომ იმ საქმეებზე, რომლებზედაც ძა-
ლადობის გარეშე ან მსგავსი, მაგრამ მძიმე შედეგის გარეშე დადგა შედეგი და სადაც
არსებობს მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა, როგორცაა, ნაქურდა-
ლის, ნაძარცვის, ან თაღლითობის შედეგად მითვისებული სიკეთის უკან დაბრუნება,
ეკონომიკური დანაშაულის შედეგად დაზარალებულის დაკმაყოფილება და სხვა, სა-
ხელმწიფოს მხრიდან უპირობოდ საქმეთა სასამართლოში წაღება შესაძლოა პატერნა-
ლიზმადაც კი ჩაითვალოს.

მაგალითად, თუ დასახელებულ დანაშაულთა სპეციფიკას გავითვალისწინებთ,
მათი ქმედების შემადგენლობის ინკრიმინირება გამოწვეულია დამდგარი ზიანით,
რომლის სამომავლოდ აცილებაც ერთ-ერთი მიზანია მართლმსაჯულებისა. თუმცა, თუ
დამდგარი ზიანი ანაზღაურდება და დაზარალებული პირისათვის უპირატესი არ არის
დამნაშავის დასჯა, სახელმწიფოს მხრიდან გაუმართლებელი პატერნალიზმი იქნებო-
და ამგვარი პირის სისხლისსამართლებრივი დევნა იმ ფონზე, როდესაც არსებობს გან-
რიდებისა და მედიაციის ინსტიტუტი. შესაძლოა, არსებობდეს ვარაუდი, რომ მედიაცია-
ში სახელმწიფოს ჩართვა არ უნდა იყოს სავალდებულო და დაზარალებულისა და დამ-
ნაშავის შეთანხმება საკმარისი უნდა იყოს მედიაციის პროცესისათვის. ეს მოსაზრება
არ უნდა იქნეს გაზიარებული, რამდენადაც დანაშაულის ჩადენა არ გულისხმობს მხო-
ლოდ სისხლისსამართლებრივი დაცვის ობიექტისადმი მიმართულ დანაშაულს, ის ასე-
ვე გულისხმობს იმ სოციალური წესრიგის დარღვევას, რომელსაც სამართლებრივი
ფიქციის საფუძველზე ქვეყნის თითოეული მოქალაქე ადგენს. ამდენად, დანაშაულის
ჩადენის შემდგომ დაზარალებულისა და დამნაშავის შეთანხმების შედეგად განხორცი-
ლებულ მედიაციის პროცესში ყოველთვის უნდა მონაწილეობდეს სახელმწიფო, რო-
გორც ამ პროცესში მოქმედი სოციალური ერთობის სუბიექტი, რომელიც პასუხისმგებე-
ლია კონსტიტუციური პრინციპების აღსრულებაზე.

აღდგენითი მართლმსაჯულების უპირატესი საჭიროება დგას არასრულწლოვანთა
მართლმსაჯულებაში.⁵² 18 წელს მიუღწეველი პირის მიერ დანაშაულის ჩადენისას ყვე-
ლაზე მეტადაა გავრცელებული ე.წ სიტუაციური დანაშაული,⁵³ როდესაც არასრულწლო-
ვანს კონკრეტული გარემოება უბიძგებს დანაშაულისკენ. ასეთ დროს სახელმწიფოს
არათუ ინტერესი, არამედ დიდი შანსიც აქვს კრიმინალური ინტერესებისგან არასრულ-

⁵¹ ქუთათედაძე მ., განრიდება, არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესზე დაფუძნებული არასრულ-
წლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4
(52)16, 2016, 109-110.

⁵² იხ. თუმანიშვიდი გ., ჯიშკაჩიანი ბ., შხამი ე., ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა
ქართული სისხლის საპროცესო სამართალზე, თბ., 2019, 524.

⁵³ შეად. შაღიკაშვიდი მ., კრიმინოლოგია (სახელმძღვანელო), მესამე გამოცემა, თბ., 2017, 220.

წლოვნის განრიდებისა, მხოლოდ განრიდების საკანონმდებლო რეგულირების მოქმედების ფარგლებში.

ამდენად, დასაფასებელია, რომ კანონმდებელმა დიდი მნიშვნელობა მიანიჭა მედიაციას არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში. კოდექსმა დეტალურად განწერა პირობები და წესები, რომელთა მიხედვითაც სახელმწიფო განარიდებს არასრულწლოვანს და გამოიყენებს მედიაციას. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ სამედიაციო ხელშეკრულება უზრუნველყოფს დადებული შეთანხმების აღსრულების გარანტიას.

შესაბამისად, უნდა აღინიშნოს, რომ მედიაცია არ გამოორიცხავს პასუხისმგებლობას, თუმცა ის უზრუნველყოფს იმ ზიანის მინიმუმამდე დაყვანას, რაც პირის და, მით უფრო, არასრულწლოვნის მსჯავრდებას მოჰყვება.

6. დასკვნა

სტატიაში განხილული საკითხების შედეგად აშკარაა, რომ ეფექტიანი მართლმსაჯულების განსახორციელებლად მრავალი ფაქტორის გათვალისწინებით მედიაციას უდიდესი გავლენა აქვს სასამართლო სისტემაზე.⁵⁴ პირველყოვლისა, მედიაცია შესაძლებლობას იძლევა მხარეთა შორის არსებული დაძაბული ურთიერთობები მოგვარდეს მათ შორის მოლაპარაკების გზით, ორივე მხარის მიზნის შეძლებისდაგვარად მიღწევით, მხარეთა ინტერესების გამიჯვნისა და გამოყენების ცოდნის საფუძველზე, რაც, სამწუხაროდ, სასამართლო განხილვაში მყოფი დავის შემთხვევაში არათუ მცირე შესაძლებლობისაა, არამედ სამართალწარმოება, რამდენადაც ეფუძნება გადაწყვეტილებით ერთ-ერთი მხარის „მოგებას“, აღვივებს სოციალური ურთიერთობის გართულების რისკებს.

მართლმსაჯულების კონსტიტუციური მიზნების შესაბამისად, ცალსახად ეფექტიანია პროცესი, რომელსაც მინიმუმამდე დაჰყავს სოციალური ურთიერთობების გამწვავება. გარდა ამისა, უნდა აღინიშნოს მისი მიმართება სწრაფი მართლმსაჯულების პრინციპთან, რომელიც სამართლიან სასამართლო განხილვის უფლების რეალიზების მნიშვნელოვანი გარანტია. როგორც აღინიშნა, მედიაციის მეშვეობით გადაწყვეტილი დავა ასევე გულისხმობს სასამართლო განხილვისათვის პოტენციური დავის აცილებას, რაც უზრუნველყოფს სხვა დავათა განხილვის სისწრაფეს. შესაბამისად, მედიაციის უპირატესობა არა მხოლოდ მისდამი დაქვემდებარელი უშუალო დავის შედეგზე, არამედ, სრულად მართლმსაჯულების სისტემაზე იკვეთება. როგორც დასაწყისში ითქვა, მართლმსაჯულება არ გულისხმობს სამართალწარმოებას, როგორც სახელმწიფოს მიზანს.

შესაბამისად, მისი განხორციელება უნდა ემსახურობდეს სიკეთეთა დანაკლისის მინიმიზებას. აღნიშნული უპირატესად გამოჩნდა სისხლის სამართლის მართლმსაჯულებაში, რომელშიც მედიაცია შესაძლებლობას იძლევა მართლმსაჯულება აღსრულდეს პირის მსჯავრდებით გამოწვეული დაზიანების თავიდან აცილებით, რაც ყოველი სამართლებრივი სახელმწიფოს ერთ-ერთი მიზანი უნდა იყოს ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებისას. ყოველივე ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, არა მხოლოდ სწრაფი მართლმსაჯულების, არამედ უპირატესად საზოგადოების სოციალური ურთიერთობების მაქსიმალურად დაბალანსებისა და მხარეთა ინტერესების გათვალისწინებით, მათი მოთხოვნების სამართლიანად დაკმაყოფილების მიზნებისათვის, მედიაციის გავლენა ეფექტიანი მართლმსაჯულების განხორციელებაზე განუზომლად დიდია.

⁵⁴ Goldberg S. B., Sander F. E., Rogers N. H., Cole S. R., Dispute Resolution, Negotiation, Mediation and Other Process, Aspen Coursebook, 2007, 152-153.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, 14/11/1997.
2. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი, 12/06/2015.
3. საქართველოს კანონი „მედიაციის შესახებ“, 18/09/2019.
4. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის რეკომენდაცია №R(99), 1999.
5. ევროპის საბჭოს დირექტივა №2008/52/C.
6. თბილისის საქალაქო სასამართლოს მედიაციის ცენტრის 2018-2019 წლის სტატისტიკა, <<https://tcc.court.ge/>> [28.09.2020].
7. აბხაშიძევილი ა., მედიაციის სისტემების შედარებითი ანალიზი, ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ევროპის მაგალითზე, საქართველოში მედიაციის განვითარების პერსპექტივა, საბაკალავრო ნაშრომი, თბ., 2017, 25, 30.
8. თუმანიშვილი გ., ჯიშკაიანი ბ., შიამი ე., ევროპული და საერთაშორისო სამართლის ზეგავლენა ქართული სისხლის საპროცესო სამართალზე, თბ., 2019, 524.
9. იზოჩია დ., კოხკვიდა კ., კუბაშვილი კ., ხუბუა გ., საქართველოს კონსტიტუციის კომენტარები, თბ., 2005, 88.
10. კვლევითი დეპარტამენტის კანონშემოქმედებითი საქმიანობის საინფორმაციო უზრუნველყოფის განყოფილების საინფორმაციო ფურცელი კანონპროექტისთვის „საქართველოს ზოგიერთ საკანონმდებლო აქტში ცვლილებების შეტანის თაობაზე“, №07-3/521, 18/11/2011.
11. კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ქარდავა ე., ტურავა პ. (რედ.), ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის სახელმძღვანელო, თბ., 2018, 218-225.
12. დიპაჩიკა ნ., საოჯახო მედიაცია - საოჯახოსამართლებრივი დავის განხილვის ალტერნატიული საშუალება, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2015, 80-81, 91.
13. მედიაცია - მოაგვარე დავა შეთანხმებით, თბილისის საქალაქო სასამართლო, 2013, 3-4, <file:///C:/Users/Qeti/Desktop/მედიაცია-%20სტატია/mediacia_borchure_9_2013.indd.pdf> [28.09.2020].
14. მუხომიშვილი ბ., სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება და განხორციელება ქართულ სისხლის სამართლის პროცესში, თბ., 2014, 179-181, 188.
15. პარლამენტის კვლევითი დეპარტამენტის ბროშურა, მედიაციის არსი შრომით დავებში, თბ., 2018, 1.
16. ცყეშვილი გ., დეკვიშვილი მ., ნაჭყებია გ., თოდუა ნ., მჭედელიშვილი-პედინი ქ., მამუდაშვილი გ., ივანიძე მ., ხეხუედიძე ი., სისხლის სამართალი, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2016, 478-490.
17. ფაფიაშვილი დ., თუმანიშვილი გ., კვაჭანგიძე დ., დიპაჩიკიანი დ., დაღეშქელიანი გ., გუნცაძე შ., მეზვიშვილი ნ., თოდოხაია დ., გიოხგაძე გ. (რედ.), საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის კომენტარი - 2015 წლის 1 ოქტომბრის მდგომარეობით, თბ., 2015, 485-490.
18. ქუთათედაძე მ., განრიდება, არასრულწლოვანთა საუკეთესო ინტერესზე დაფუძნებული არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიხედვით, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №4(52)16, 2016, 109-110.
19. ყანდაშვილი ი., მედიაცია - დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ახალი ფორმა და მისი საკანონმდებლო მოწესრიგების პერსპექტივა საქართველოში, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2017, 117.
20. შადიკაშვილი მ., კრიმინოლოგია (სახელმძღვანელო), მე-3 გამოცემა, თბ., 2017, 220.
21. ცეხცვაძე გ., მედიაცია - დავის გადაწყვეტის ალტერნატიული საშუალება, თბ., 2010, 59.
22. ცეხცვაძე გ. (რედ.), ახვავაძე მ., ვასაძე ე., თვაუხი ხ., ივანიძე გ., მახუხი პ., ჟიჟიაშვილი თ., ტაკაშვილი ს., ხუჭუა თ., ჯიბაძე ბ., მედიაციის სამართლებრივი რეგულირების პერსპექტივები საქართველოში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დავის ალტერნატიული გადაწყვეტის ნაციონალური ცენტრი, თბ., 2013, 12, 68, 160-161.
23. წუდაძე ა., სასამართლო მედიაციის ქართული მოდელი ევროამერიკულ პრიზმაში, უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბ., 2016, 113.
24. ხუბუა გ., განმარტება Contra Legem, ჟურნ. „სამართლის მეთოდები“, №2, 2018, 2018, 19.
25. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2014 წლის 24 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №3/3/601.

26. Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Istanbul Protocol, UNITED NATIONS, New York and Geneva, 2004, <<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/training8rev1en.pdf>> [28.09.2020].
27. Principles of Conduct for Mediators, The Institute of Arbitrators and Mediators, Australia.
28. The Council of Europe, Recommendation №R(99) 19 of the Committee of Ministers to member States concerning mediation in penal matters, 15.09.1999.
29. *Abramson H. I.*, Mediation Representation, Advocating as a Problem-Solver in Any Country or Culture, 2 nd Ed., "NITA", 2010, 319, 333-334..
30. *Bevan A.*, Alternative Dispute Resolution, Sweet & Maxwell, London, 1992, <https://www.lawbite.co.uk/services/disputeresolution/?utm_source=Google_PPC&utm_medium=cpc&utm_term=%2Balternative%20%2Bdispute%20%2Bresolution&gclid=Cj0KCQjwk8b7BRCaARIsAARRTL7DOoHY1OISSLR0Q2X6ixv5fNf_3YSI0Ik5N0-g86zJb48IXzrVI4aArdgEALw_wcB> [28.09.2020].
31. *Casals M. M.*, Divorce Mediation in Europe, An Introductory Outline, Electronic Journal of Comparative Law, Vol. 9.2, Girona, 2005, 1-2.
32. Crime Victimization and Security Research in Georgia. Results of Sociological Survey 2010 – 2012, GORBI International.
33. *Filler A. E.*, Commercial Mediation in Europe, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012, 311.
34. *Goldberg S. B., Sander F. E., Rogers N. H., Cole S. R.*, Dispute Resolution, Negotiation, Mediation and Other Process, Aspen Coursebook, 2007, 152-153.
35. *Harris D., O'Boyle M., Bates E., Buckley C.*, Law of the European Convention on Human Rights, Second Edition, Oxford, 2009, 204-205.
36. *Kenneth J. R.*, Symposium, Alternative Dispute Resolution, 1984, 44.
37. *Jareborg N.*, Criminalization as Last Resort (Ultima Ratio), 1-14.
38. *Murray O. R.*, The Mediation Handbook, Denver, 2003, 3.
39. Report of the Committee on the Establishment of a Paramount Organisation for the Improvement of the Law Proposing the Establishment of an American Law Institute, Am. L. Inst. Proc. 1 (1923) I 6.
40. *Scherpe J. M., Bevan M.*, Mediation in England and Wales: Regulation and Practice, Oxford University Press, London, 2013, 13.
41. *Ware S. J.*, Principles of Alternative Dispute Resolution, Oxford University Press, London, 2013, 262.
42. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ), CEPEJ (2019)9, 14 June 2019, 19.
43. *Murray v. The Netherlands*, [GC] no. 10511/10, ECHR, 2016IV.
44. <<http://liberali.ge/articles/view/4028/sasamartlo-mediatsia--dava-sasamartlos-gareshe>> [28.09.2020].
45. <http://www.brownrudnick.com/uploads/117/doc/Brown_Rudnick_Litigation_European_Mediation_Directive_Friel_Toms_1-20110.pdf> The European MediationDirective—Legal and PoliticalSupportfor AlternativeDispute Resolution in Europe> [28.09.2020].
46. <http://www.arcadis-us.com/Mediation_Construction_Disputes.aspx> Mediation & ConstructionDisputes> [28.09.2020].